

2 Дійсний спосіб – L'indicativo

2.1 Теперішній час – Il presente

Форми

☀ Для утворення теперішнього часу закінчення додається до кореня дієслова (тобто, до дієслова без закінчення **-are/-ere/-ire**). Група дієслів на **-ire** поділяється у теперішньому часі ще на дві підгрупи, оскільки у деяких дієслів в особах однини та в 3-ій особі множини перед закінченням з'являється суфікс **-isc**. Правильне відмінювання має вигляд:

-are	-ere	-ire	
chiamare	prendere	dormire	capire
<i>кликати</i>	<i>брати</i>	<i>спати</i>	<i>розуміти</i>
chiamo	prendo	dormo	capisco
chiami	prendi	dormi	capisci
chiama	prende	dorme	capisce
chiamiamo	prendiamo	dormiamo	capiamo
chiamate	prendete	dormite	capite
chiamano	prendono	dormono	capiscono

① У 1-ій та 2-ій особах однини та у 1-ій особі множини всі дієслова мають одне і те саме закінчення. Наголос падає на передостанній склад, крім 3-ої особи множини, де наголошеним є третій з кінця склад.

⚡ Дієслова на **-ire** з суфіксом **-isc** мають різну вимову щодо сполучення **-sc**. Це дієслова: **finire** *скінчитися*, **A2 preferire** *надати перевагу*, **A2 pulire** *чистити*, **B1 spedire** *посилати*, **costruire** *будувати*, **B1 sparire** *зникнути*, **B1 sostituire** *підмінити*, **B2 ferire** *поранити*.

Вживання

Теперішній час, як і в українській мові, вживається:

- для опису дії, яка відбувається теперішньому часі:
Paolo lavora in ufficio. *Паоло працює в офісі.*
- для опису дії, яка має скоро відбутися:
Domani parto per Parigi. *Завтра я їду до Парижу.*
- для опису повсякденних дій, що повторюються:
Il lunedì vado al corso d'italiano. *Щопонеділка я ходжу на курси італійської мови.*
- для опису стійких явищ:
Lavorare stanca. *Праця втомлює.*

2.2 Минулий час – Il passato

2.2.1 Минулий час продовжений, імперфект – L'imperfetto

Форми

☀ Минулий час продовжений, або імперфект – **imperfetto** утворюється через зміну інфінітивного закінчення **-e** на закінчення імперфекта, котрі одні й ті самі для всіх трьох дієвідмін. Таким чином, різниця полягає у голосному закінчення (**-a/-e/-i**), що зберігається.

-are	-ere	-ire
chiamare <i>кликати</i>	prendere <i>брати</i>	dormire <i>спати</i>
chiamavo	prendevo	dormivo
chiamavi	prendevi	dormivi
chiamava	prendevo	dormiva
chiamavamo	predevamo	dormivamo
chiamavate	predevate	dormivate
chiamavano	predevano	dormivano

Наголос знову падає на передостанній склад, крім 3-ої особи множини, де наголошеним є третій з кінця склад.

Вживання

Минулий час продовжений вживається для показу незакінчених дій у минулому, напр.:

- в описах:
Aveva i capelli lunghi. *Він/вона мав довге волосся.*
- для опису стану, фізичного чи психічного:
Ieri ero molto stanco. *Вчора я був таким втомленим.*
- для опису повторюваних у минулому дій:
Usciva sempre la sera. *Він/вона завжди гуляв вечорами.*
після **mentre** *в той час як*, для опису дії, яка продовжується одночасно з раптовою іншою:
Mentre guardavamo la TV, è suonato il telefono. *В той час як ми дивилися телевізор, задзвонив телефон.*
- для опису двох одночасних дій:
Mentre parlavo, pensavo ad altre cose. *Поки я говорив, я думав зовсім про інше.*
- для ввічливого звертання, замість умовного способу 1 (▶ 2.4.1):
Volevo sapere, se ... *Я хотів би дізнатися, чи...*

A2 2.2.2 Минулий час, перфект – Il passato prossimo

Форми

☀ Минулий час, перфект (passato prossimo) утворюється з дієслова **essere** *бути* або **avere** *мати* у теперішньому часі та дієприкметника минулого часу (▶ 6.1). Якщо допоміжним є дієслово **essere**, дієприкметник узгоджується у роді та числі з підметом. Якщо допоміжним є дієслово **avere**, то дієприкметник узгоджується з додатком-займенником, який йому передує (**lo/la/li/le**).

andare <i>їти</i>	vendere <i>продати</i>	dormire <i>спати</i>
sono andato/-a	ho venduto	ho dormito
sei andato/-a	hai venduto	hai dormito
è andato/-a	ha venduto	ha dormito
siamo andati/-e	abbiamo venduto	abbiamo dormito
siete andati/-e	avete venduto	avete dormito
sono andati/-e	hanno venduto	hanno dormito

Вживання

Минулий час, перфект вживається:

- для опису одноразової дії, яка пов'язана з моментом мовлення:
Sono già tornati ieri. Вони вчора вже повернулися.
- для опису дії, що виникла несподівано та перебила іншу дію:
Mentre mangiavo, è arrivata la mia amica Anna. Поки я їв, прийшла моя подруга Ганна.
- для опису дій, які йдуть одна за одною:
Mi sono alzata alle sette, ho fatto la doccia e sono uscita alle otto. Я підвелася о сьомій, прийняла душ і вийшла о восьмій.

⚡ Деякі дієслова відрізняються за значенням у перфекті та в імперфекті:

La conoscevo da tempo. Я її давно знаю.	L'ho conosciuto qualche mese fa. Я познайомився з ним кілька місяців тому.
Non lo sapevi? Ти цього не знав?	L'ho saputo solo ieri. Я тільки вчора про це дізнався.

2.2.3 Минулий історичний час – Il passato remoto

Форми

☀ Оскільки в українській мові нема аналогічної чи подібної форми, то надалі для позначення минулого історичного часу ми надаємо перевагу італійському терміну: **passato remoto**. Утворюється через додавання до кореня відповідних закінчень. Три дієвідміни визначаються зберіганням голосної дієвідміни: **-a** (Вияток: 3-тя особа однини), **-e** або ж **-i**. Закінчення переважно одні й ті самі.

chiamare <i>кликати</i>	vendere <i>продати</i>	partire <i>поїхати</i>
chiamai	vendei/-etti	partii
chiamasti	vendesti	partisti
chiamò	vendè/-ette	partì
chiamammo	vendemmo	partimmo
chiamaste	vendeste	partiste
chiamarono	venderono/-ettero	partirono

ⓘ Наголос падає на передостанній склад, крім 3-ої особи множини, де наголошеним є третій з кінця склад. У дієслів на **-ere** можуть також бути закінчення **-etti** (1-ша особа однини), **-ette** (3-тя особа однини) та **-ettero** (3-тя особа множини).

⚡ Численні дієслова, в основному на-ere, утворюють минулий історичний час за особливими правилами. При цьому треба пам'ятати, що неправильними є форми 1-ої та 3-ої особи однини і 3-ої особи множини, як, наприклад, у дієслові **avere** *мати*. Допоміжне дієслово **essere** *бути* – неправильне в усіх формах.

Вживання

Минулий історичний час дає опис історичних або давно минулих подій:
Michelangelo abbandonò per più di vent'anni la pittura e si dedicò alla scultura e all'architettura. Мікеланджело більш ніж на 20 років покинув живопис і присвятив себе скульптурі та архітектурі.

Відрізняється від перфекта тим, що не має відношення до теперішнього часу:
Nacque nel 1930. Він народився в 1930 році (так кажуть про померлу людину).
È nato nel 1930. Він народився в 1930 році (так кажуть про того, хто живе).

⚡ Минулий історичний час – це час літературних творів. У розмовній мові все частіше поступається місцем перфекту – за винятком районів південної Італії та Тоскани. При вивченні цих форм достатньо пасивного знання.